

การประเมินความต้องการจำเป็นของนิสิตครูในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้

A Needs Assessment of The Teacher Students for Developing Soft Skills in Learning Management

อาภาพรณ ประทุมไทย¹ และ น้ำฝน กันมา²
Arpapun Prathumthai¹ and Numfon Gunma²

Received: 05 April 2026; Revised: 05 May 2026; Accepted: 09 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของนิสิตครูในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ จำแนกตามระดับชั้นปีและสาขาวิชา 3) เพื่อพัฒนาแนวทางในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนิสิตครู จำนวน 486 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน รวม 9 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มเป็นครู จำนวน 6 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{Modified}) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาทักษะ Soft Skills ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทักษะที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด 3 อันดับแรก คือ การเป็นผู้นำ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการแก้ปัญหา 2) นิสิตครูที่ศึกษาในระดับชั้นปีต่างกัน มีสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาทักษะ Soft Skills แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนิสิตครูที่ศึกษาในสาขาวิชาต่างกัน มีสภาพปัจจุบันในการพัฒนาทักษะ Soft Skills แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) แนวทางในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและบูรณาการในทุกมิติ ครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและรายวิชา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการฝึกปฏิบัติ/ฝึกวิชาชีพ/ภาคสนาม ด้านการใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอน และด้านการประเมินผล การให้คำปรึกษาและการโค้ชชิ่ง

^{1 2} วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา; School of Education, University of Phayao
Corresponding Author, E-mail: arpapun.pr@up.ac.th

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็น; ทักษะ Soft Skills; นิสิตครู

Abstract

This research aimed to: 1) study the current conditions, desirable conditions, and needs of teacher students in developing soft skills for learning management; 2) compare the current and desirable conditions classified by year level and field of study; and 3) develop guidelines for enhancing soft skills for learning management among teacher students. This study employed mixed methods research design. The sample consisted of 486 teacher students. The key informants for interviews included 9 program administrators and instructors, while 6 teachers participated in focus group discussions. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, the modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}), and one-way analysis of variance. Qualitative data were analyzed through content analysis.

The findings revealed that: 1) both the current and desirable conditions of soft skills development were at a high level overall. The top three priority needs for development were leadership, interpersonal skills, and problem-solving skills; 2) teacher students at different year levels showed no statistically significant differences in both current and desirable conditions at the .05 level. However, teacher students from different fields of study showed statistically significant differences in current conditions at the .05 level, while no significant differences were found in desirable conditions; and 3) the guidelines for developing soft skills for learning management among teacher students should be implemented systematically and integrative across all dimensions. These include six key areas: curriculum and courses, learning management, co-curricular activities, practicum/professional training/field experiences, the use of technology and instructional media, and assessment, advising, and coaching.

Keywords: Needs Assessment; Soft Skills; Teacher Students

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง การพัฒนานิสิตนักศึกษาให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงถือเป็นสิ่งสำคัญและเป็นความท้าทายของสถาบันอุดมศึกษา ที่ไม่ใช่แค่การผลิตบัณฑิตให้เพียงพอเท่านั้น แต่ต้องมีคุณภาพและความเป็นสากล โดยแผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ได้วางเป้าหมายเชิงหลักการด้านคุณภาพของบัณฑิตว่าต้องมีคุณลักษณะที่พึง

ประสงค์ครอบคลุมไม่น้อยกว่า 5 ด้าน ทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร การใช้ภาษาอังกฤษ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และในยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพและคุณภาพนักศึกษา ได้กำหนดให้การประเมินทักษะและสมรรถนะของบัณฑิตด้าน Soft Skills และ Critical Thinking ในศตวรรษที่ 21 เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดหลัก (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา, 2561) ดังนั้น การจะพัฒนาให้นิสิตนักศึกษาสามารถดำรงชีวิตในสังคมโลกอนาคตได้อย่างมีความสุข จึงต้องมีความสมดุลทั้งการเป็นคนเก่งและคนดีอย่างเหมาะสม โดยคนเก่งยุคใหม่ต้องเก่งทั้งงานและเก่งทั้งคน นั่นคือเป็นการพัฒนาให้นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ที่มีทั้งทักษะ Hard Skills และ Soft Skills ควบคู่กันไป (พนิดา วารานนท์, 2565)

อาชีพครู เป็นอีกหนึ่งอาชีพที่ต้องอาศัยทักษะ Soft Skills ซึ่งเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับบุคคล หรือทักษะทางอารมณ์และสังคมเป็นอย่างมากเช่นเดียวกับทักษะทางวิชาการ (Hard Skills) จะมีเพียงทักษะใดทักษะหนึ่งไม่ได้ เนื่องจาก Soft Skills จะช่วยให้ครูรู้จักปรับตัวและยืดหยุ่นในการทำงานภายใต้บริบทของสถานศึกษาและการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เป็นทักษะที่สำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำงานอย่างมีความสุข ประสบความสำเร็จ และก้าวไปสู่ความเป็นมืออาชีพได้อย่างสมบูรณ์ (มนตรี อินตา, 2562) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า Soft Skills มักถูกเรียกอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นทักษะชีวิต ทักษะระหว่างบุคคล ทักษะทางอารมณ์และสังคม ทักษะทางสังคม ทักษะคนและสังคม ทักษะมนุษย์ ทักษะที่จำเป็น จรรยาวัตนัย เป็นต้น โดยหมายถึงชุดของทักษะที่เกี่ยวข้องกับความสามารถ พฤติกรรม ทักษะคน และคุณลักษณะส่วนบุคคล ที่ช่วยส่งเสริมให้สามารถปรับตัวอยู่ในสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม สามารถทำงานและดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ

สถาบันผลิตครูแต่ละหลักสูตรได้มีการจัดการเรียนการสอนให้นิสิตนักศึกษาครูมีความพร้อมในการปฏิบัติงานครูด้วย 2 กระบวนการหลัก คือ การจัดการเรียนการสอน และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (จุฑามาศ เตชะภัทวรกุล, 2563) โดยแต่ละหลักสูตรผลิตครูควรมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพควบคู่กัน ไม่ควรมุ่งเน้นที่การจัดการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียว เพราะการฝึกประสบการณ์วิชาชีพสามารถพัฒนาทักษะ สมรรถนะทางวิชาชีพ และจิตวิญญาณความเป็นครูผ่านการปฏิบัติงานจริงในโรงเรียนและชุมชนได้ ซึ่งจากผลการวิจัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในอดีตพบว่า นอกเหนือจากด้านการจัดการเรียนการสอนแล้ว นิสิตนักศึกษาครูยังมีความต้องการที่จะได้รับการนิเทศในด้านอื่นด้วย เช่น งานกิจกรรมนักเรียนและการแนะแนว งานธุรการในชั้นเรียน งานพัฒนาโรงเรียนและชุมชน งานพัฒนาตน และงานธุรการทั่วไป (กมลวรรณ ตั้งเจริญบำรุงสุข, 2545) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถาบันผลิตครูแต่ละหลักสูตรควรเตรียมนิสิตนักศึกษาครูให้มีความพร้อมสำหรับการทำงานในด้านอื่น ๆ ที่ครอบคลุมทั้งทักษะ Hard skills และ Soft Skills ดังนั้น หากสถาบันผลิตครูมีการดำเนินการวิจัยเพื่อประเมินความต้องการในการพัฒนาทักษะ Soft Skills ของนิสิตที่ครอบคลุมทั้งการจัดการเรียนการสอน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู รวมถึงมิติอื่นที่เกี่ยวข้อง ก็จะช่วยให้ผู้มี

ส่วนเกี่ยวข้องทราบว่ามีนิสิตนักศึกษาครูได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจากสถาบันผลิตครูอย่างเพียงพอหรือไม่ เกิดประเด็นปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขหรือพัฒนาเพิ่มเติมมากน้อยเพียงใด เพื่อนำมาพัฒนาเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อส่งเสริมนิสิตนักศึกษาครูให้มีทักษะและสมรรถนะทางวิชาชีพที่เหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพในยุคปัจจุบัน

วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา เป็นหนึ่งในสถาบันผลิตครูที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาศักยภาพบัณฑิตให้มีสมรรถนะทางวิชาชีพครูและทักษะแห่งอนาคต และมีเป้าประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสูง มีสมรรถนะทางวิชาชีพครูยุคใหม่ โดยมีมาตรการในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าว ด้วยการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพนิสิตให้เป็นผู้ผ่านการเปลี่ยนแปลงในชุมชน มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีสมรรถนะทางวิชาชีพ เพื่อสร้างนวัตกรรมการศึกษาที่ตอบโจทย์ชุมชน ซึ่งการจะทราบได้ว่าการดำเนินงานดังกล่าวบรรลุเป้าประสงค์มากน้อยเพียงใด จำเป็นต้องได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่เหมาะสมที่นำไปสู่การพัฒนา ซึ่งแนวทางการประเมินความต้องการจำเป็นสามารถนำมา ซึ่งข้อมูลความต้องการเพื่อการพัฒนาได้เป็นอย่างดี

การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการระบุและจัดลำดับความต้องการเพื่อใช้เป็นแนวทางการตัดสินใจหรือกำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินการเพื่อการพัฒนาให้ถูกทาง (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) นักวิจัยหลายท่านได้นำแนวทางการประเมินความต้องการจำเป็นมาค้นหาคำปัญหาหรือความต้องการในการพัฒนาทักษะ หรือสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน ทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงความต้องการจำเป็นของนิสิตครูในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาใช้ในการวางแผนกำหนดนโยบายการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การกำหนดกิจกรรมหรือโครงการ รวมถึงการวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนาทักษะ Soft Skills ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะทางวิชาชีพตามที่คาดหวังอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่บัณฑิตในการประกอบอาชีพครูต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของนิสิตครูในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของนิสิตครูในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามระดับชั้นปีและสาขาวิชา
3. เพื่อพัฒนาแนวทางในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ โดยมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย ในการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นของนิสิตครูในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของนิสิตครู และ 2) เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของนิสิตครู จำแนกตามระดับชั้นปีและสาขาวิชา ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะ โดยนำข้อมูลทักษะ Soft Skills ที่มีความต้องการจำเป็น 3 อันดับแรกจากระยะที่ 1 มากำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม แล้วนำข้อค้นพบที่ได้มาสรุปเป็นร่างแนวทางในการพัฒนาทักษะ Soft Skills และระยะที่ 3 การประเมินความเหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู เป็นการนำร่างแนวทางฯ ที่ถูกพัฒนาจากการวิจัยในระยะที่ 2 เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินความเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แล้วปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาให้เป็นฉบับสมบูรณ์

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ระยะที่ 1 ประชากร คือ นิสิตวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2567 ทั้ง 10 สาขาวิชา จำนวน 2,043 คน กลุ่มตัวอย่างคำนวณโดยใช้โปรแกรม G*Power ด้วยการกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ค่าอำนาจการทดสอบเท่ากับ 0.95 กำหนดค่าขนาดอิทธิพลที่ระดับปานกลางเท่ากับ 0.25 และกำหนดจำนวนกลุ่มที่ทำการทดสอบเท่ากับ 10 ดังนั้น ผู้วิจัยจะได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 390 คน โดยชดเชยอัตราการตอบกลับไว้ที่ 25% ด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นตามระดับชั้นปี และได้ข้อมูลการตอบกลับจำนวนทั้งสิ้น 486 คน ระยะที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง แบ่งเป็นกลุ่มสัมภาษณ์ ได้แก่ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร 3 คน และอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพครู 6 คน และกลุ่มสนทนากลุ่ม ได้แก่ ครูในสถานศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 6 คน และระยะที่ 3 กลุ่มผู้ประเมินความเหมาะสมของร่างแนวทางฯ คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติตามกำหนด จำนวน 5 ท่าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ระยะที่ 1 ใช้แบบสอบถาม แบ่งเป็นตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป คือ เพศ ชั้นปี และสาขาวิชา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครูในสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วยทักษะ Soft Skills 5 ทักษะ ที่ได้มาจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ การเป็นมืออาชีพและจริยธรรมในการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเป็นผู้นำ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้และการจัดการข้อมูล ครอบคลุมการดำเนินการพัฒนาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ หลักสูตรและรายวิชา การจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การฝึกปฏิบัติ/ฝึกวิชาชีพ/ภาคสนาม การใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอน และการประเมินผล การให้คำปรึกษาและการโค้ชชิ่ง ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และด้านความเที่ยง (Reliability) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient method) มีค่าเท่ากับ 0.982 ระยะที่ 2 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมี

โครงสร้าง และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาทักษะ Soft Skills และระยะที่ 3 ใช้แบบประเมินความเหมาะสมของร่างแนวทางฯ ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะที่ 1 ใช้การส่งแบบสอบถามออนไลน์ โดยใช้ Google form และส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยระบุช่วงวันในการตอบ 1 สัปดาห์ ระยะที่ 2 ใช้การสัมภาษณ์รายบุคคลตามวันและเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก และการสนทนากลุ่มผ่านระบบออนไลน์ตามวันและเวลาที่ได้นัดหมาย โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และจัดสนทนากลุ่มด้วยตนเอง และระยะที่ 3 ใช้การส่งแบบประเมินให้ผู้ทรงคุณวุฒิผ่านช่องทางที่ได้ติดต่อประสานงาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในระยะที่ 1 เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ด้วยการหาความถี่และร้อยละ 2) วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้วิธี Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) ซึ่งเป็นวิธีที่หาผลต่างของสภาพที่คาดหวังหรือสภาพที่พึงประสงค์ (Importance: I) กับสภาพปัจจุบัน (Degree of Success: D) และหารด้วยค่าสภาพปัจจุบัน ด้วยสูตรการคำนวณหาดัชนีความต้องการจำเป็นคือ $PNI_{Modified} = (I - D) / D$ โดยดัชนีที่มีค่ามากแปลว่ามีความต้องการจำเป็นสูงที่ต้องได้รับการพัฒนามากกว่าดัชนีที่มีค่าน้อย และ 4) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ จำแนกตามชั้นปีและสาขาวิชา ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) ระยะที่ 2 เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และระยะที่ 3 เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมของร่างแนวทางฯ และให้ข้อเสนอแนะโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ความเหมาะสม ด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสรุปข้อเสนอแนะที่ได้ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของนิสิตครูในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนิสิตครู

รายการ	จำนวน	ร้อยละ	สาขาวิชา	จำนวน	ร้อยละ
เพศ			คณิตศาสตร์	130	26.75
ชาย	118	24.28	เคมี	17	3.50
หญิง	352	72.43	ชีววิทยา	27	5.56
เพศทางเลือก	16	3.29	ฟิสิกส์	5	1.03
รวม	486	100.00	วิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา	29	5.97

รายการ	จำนวน	ร้อยละ	สาขาวิชา	จำนวน	ร้อยละ
ระดับชั้นปี			ดนตรีและนาฏศิลป์	17	3.50
ชั้นปีที่ 1	107	22.02	พัฒนาสังคม	49	10.08
ชั้นปีที่ 2	117	24.07	จีน	49	10.08
ชั้นปีที่ 3	161	33.13	ภาษาไทย	104	21.40
ชั้นปีที่ 4	101	20.78	ภาษาอังกฤษ	59	12.14
รวม	486	100.00	รวม	486	100.00

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนิสิตครู จำแนกตามเพศ ระดับชั้นปี และสาขาวิชา

จากตารางที่ 1 พบว่า นิสิตครูที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 72.43 โดยส่วนใหญ่กำลังศึกษาในระดับชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 33.13 และเป็นนิสิตสาขาวิชาคณิตศาสตร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.75 รองลงมาคือ สาขาวิชาภาษาไทย และภาษาอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 21.40 และ 12.14 ตามลำดับ

1.2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

การพัฒนาทักษะ Soft Skills	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
การเป็นมืออาชีพและจริยธรรมในการทำงาน	3.61	0.73	มาก	4.44	0.56	มาก	0.229	5
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	3.53	0.79	มาก	4.46	0.58	มาก	0.262	2
การเป็นผู้นำ	3.52	0.82	มาก	4.47	0.62	มาก	0.269	1
การแก้ปัญหา	3.57	0.79	มาก	4.50	0.60	มาก	0.260	3
การเรียนรู้และการจัดการข้อมูล	3.62	0.80	มาก	4.50	0.60	มาก	0.243	4
รวม	3.57	0.72	มาก	4.47	0.54	มาก	0.253	

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของนิสิตครู
ในการพัฒนาทักษะ Soft Skills

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาทักษะ Soft Skills ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.57$, S.D.=0.72) และเมื่อพิจารณาทักษะย่อยพบว่า มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากทุกทักษะ โดยทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การเรียนรู้และการจัดการข้อมูล รองลงมาคือ การเป็นมืออาชีพและจริยธรรมในการทำงาน ส่วนทักษะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การเป็นผู้นำ

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาทักษะ Soft Skills ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.54) และเมื่อพิจารณาทักษะย่อยพบว่า มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากทุกทักษะ โดยทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้และการจัดการข้อมูล รองลงมาคือ การเป็นผู้นำ ส่วนทักษะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การเป็นมืออาชีพและจริยธรรมในการทำงาน

ความต้องการจำเป็นของนิสิตครูในการพัฒนาทักษะ Soft Skills พบว่า ในภาพรวมนิสิตครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะ Soft Skills ($PNI_{Modified}=0.253$) โดยทักษะที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การเป็นผู้นำ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการแก้ปัญหา

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของนิสิตครูในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามระดับชั้นปีและสาขาวิชา

2.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ จำแนกตามระดับชั้นปี

การเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ จำแนกตามระดับชั้นปี พบว่า นิสิตครูที่ศึกษาในระดับชั้นปีต่างกัน มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาทักษะ Soft Skills แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดดังตารางที่ 3

ระดับชั้นปี	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	F (p)	$\bar{X}$	S.D.	F (p)
ชั้นปีที่ 1	3.57	0.76	2.545 (.055)	4.52	0.51	.293 (.830)
ชั้นปีที่ 2	3.67	0.70		4.46	0.54	
ชั้นปีที่ 3	3.60	0.71		4.46	0.52	
ชั้นปีที่ 4	3.41	0.69		4.45	0.59	
Test of Homogeneity of Variances	Levene Statistic = .155, df1 = 3, df2 = 482, p = .926			Levene Statistic = .855, df1 = 3, df2 = 482, p = .464		

ตารางที่ 3 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของนิสิตครูในการพัฒนาทักษะ Soft Skills จำแนกตามชั้นปี

2.2 ผลการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ จำแนกตามสาขาวิชา

สาขาวิชา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	Statistics (p)	$\bar{X}$	S.D.	Statistics (p)
คณิตศาสตร์	3.57	0.68	Welch = 3.655 (.001*)	4.56	0.49	F = 1.712 (.084)
เคมี	3.96	0.37		4.61	0.43	
ชีววิทยา	3.64	0.69		4.39	0.55	
ฟิสิกส์	3.41	0.44		4.35	0.44	
วิทยาศาสตร์การออกกำลังกาย ฯ	3.70	0.67		4.29	0.53	
ดนตรีและนาฏศิลป์	3.77	0.68		4.21	0.51	
พัฒนาสังคม	3.26	0.63		4.55	0.52	
ภาษาจีน	3.51	0.64		4.49	0.46	
ภาษาไทย	3.64	0.84		4.43	0.63	
ภาษาอังกฤษ	3.51	0.77		4.44	0.55	

สาขาวิชา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	Statistics (p)	$\bar{X}$	S.D.	Statistics (p)
Test of Homogeneity of Variances	Levene Statistic = 1.946, df1 = 9, df2 = 476, p = .044*			Levene Statistic = 1.298, df1 = 9, df2 = 476, p = .235		

* p < .05

ตารางที่ 4 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของนิสิตครูในการพัฒนาทักษะ Soft Skills จำแนกตามสาขาวิชา

จากตารางที่ 4 พบว่า นิสิตครูที่ศึกษาในสาขาวิชาต่างกัน มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันของการพัฒนาทักษะ Soft Skills แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยในการวิเคราะห์ภายหลัง (Post Hoc comparison) ผู้วิจัยทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ Games-Howell พบว่า นิสิตครูที่ศึกษาในสาขาวิชาต่างกัน มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันของการพัฒนาทักษะ Soft Skills แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 คู่ ได้แก่ คณิตศาสตร์ กับเคมี เคมีกับพัฒนาสังคม เคมีกับภาษาจีน และเคมีกับภาษาอังกฤษ

สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ พบว่า นิสิตครูที่ศึกษาในสาขาวิชาต่างกัน มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาทักษะ Soft Skills แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการพัฒนาแนวทางในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู

3.1 แนวทางในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู

1) ด้านหลักสูตรและรายวิชา 1.1) กำหนด Soft Skills เป็นผลลัพธ์การเรียนรู้สำคัญของหลักสูตรและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับชั้นปี โดยกำหนดให้ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการเป็นผู้นำ และทักษะการแก้ปัญหา เป็นผลลัพธ์การเรียนรู้สำคัญ กำหนดการพัฒนาสมรรถนะตามช่วงชั้นอย่างต่อเนื่อง และกำหนดตัวชี้วัดรายชั้นปีให้ชัดเจน 1.2) บูรณาการ Soft Skills ในรายวิชาชีวเคมีและรายวิชาพื้นฐานทางการศึกษา 1.3) จัดรายวิชาเลือกหรือหน่วยการเรียนรู้เฉพาะด้าน Soft Skills 1.4) เชื่อมโยงรายวิชากับบริบทจริงของโรงเรียนและชุมชน โดยใช้ปัญหา สถานการณ์ และกรณีศึกษาจากโรงเรียนและชุมชนเป็นฐาน และ 1.5) พัฒนาระบบติดตามและปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยมีกลไกติดตามทุกภาค/ปีการศึกษา

2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 2.1) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง 2.2) ใช้กรณีศึกษา สถานการณ์จำลอง และบทบาทสมมติเป็นฐานในการเรียนรู้ 2.3) ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และการหมุนเวียนบทบาท โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนและเปิดโอกาสให้นิสิตหมุนเวียนบทบาทกัน 2.4) พัฒนาระบบการคิด การตั้งคำถาม และการสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบ และ 2.5) ปรับบทบาทผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก โค้ช และต้นแบบที่ดี

3) ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร 3.1) จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นประสบการณ์จริง การทำงานเป็นทีม และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ค่ายวิชาการ ค่ายอาสา กิจกรรมบริการสังคม หรือโครงการพัฒนาชุมชน 3.2) ส่งเสริมกิจกรรมที่ให้นิสิตรับบทบาทนำ โดยมี

กลไกการสนับสนุนจากอาจารย์ที่ปรึกษา/ครูพี่เลี้ยง/อาจารย์นิเทศก์ 3.3) สนับสนุนชมรม สโมสร นิสิต และเครือข่ายรุ่นพี่-รุ่นน้องให้เป็นพื้นที่พัฒนา Soft Skills รวมถึงจัดให้มีกลไกหรือระบบ สนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายที่ยั่งยืน 3.4) จัดค่าย เวิร์กช็อป และกิจกรรมท้าทายที่เน้นการคิด วิเคราะห์และสร้างนวัตกรรม และ 3.5) บูรณาการการสะท้อนคิดและการถอดบทเรียนหลังจบ กิจกรรมเสริมหลักสูตร

4) ด้านการฝึกปฏิบัติ/ฝึกวิชาชีพ/ภาคสนาม 4.1) ออกแบบการฝึกปฏิบัติให้เน้น สถานการณ์จริงที่ต้องใช้ Soft Skills อย่างบูรณาการ โดยมุ่งเน้นให้นิสิตได้เผชิญสถานการณ์จริงใน โรงเรียนและชุมชน 4.2) กำหนดบทบาทและภารกิจเฉพาะที่เปิดโอกาสให้ใช้ภาวะผู้นำ การสื่อสาร และการแก้ปัญหา 4.3) ส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนและการพัฒนาโครงการเพื่อแก้ปัญหาจริง 4.4) พัฒนาระบบครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ และโค้ชซึ่งที่เข้มแข็ง และ 4.5) ส่งเสริมการสะท้อนคิด และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ภาคสนามอย่างต่อเนื่อง

5) ด้านการใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอน 5.1) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อ สนับสนุนการทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และการบริหารจัดการงาน 5.2) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการคิด วิเคราะห์ข้อมูล และการตัดสินใจ 5.3) ส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัล เทคโนโลยี จำลองสถานการณ์ และเครื่องมือ AI เพื่อพัฒนาทักษะ Soft Skills 5.4) ส่งเสริมการพัฒนามารยาท ดิจิทัล ภาวะผู้นำดิจิทัล และการใช้สื่ออย่างมีจริยธรรม และ 5.5) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการ นำเสนอ สะท้อนคิด และติดตามพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

6) ด้านการประเมินผล การให้คำปรึกษาและการโค้ชชิ่ง 6.1) พัฒนาระบบการ ประเมิน Soft Skills ที่ชัดเจนด้วยเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูปทรงเชิงพฤติกรรม โดยกำหนดตัวชี้วัด และเกณฑ์ประเมินที่มีการระบุพฤติกรรมที่สะท้อนระดับพัฒนาการอย่างชัดเจนและเป็นระบบ 6.2) ใช้การประเมินตามสภาพจริงและจากหลายแหล่งข้อมูล 6.3) ใช้การประเมินเพื่อพัฒนาแบบ Formative Assessment พร้อมให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง 6.4) พัฒนาระบบการให้คำปรึกษา และการดูแลนิสิตที่เข้าถึงได้ ทั้งแบบเผชิญหน้าและออนไลน์ และ 6.5) ส่งเสริมศักยภาพอาจารย์ และครูพี่เลี้ยงด้านการโค้ชชิ่ง และการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคลของนิสิต

3.2 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของร่างแนวทางในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.71$, $S.D.=0.41$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ หลักสูตรและรายวิชา ($\bar{X}=4.68$, $S.D.=0.41$) การจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.72$, $S.D.=0.41$) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ($\bar{X}=4.72$, $S.D.=0.44$) การฝึกปฏิบัติ/ฝึกวิชาชีพ/ภาคสนาม ($\bar{X}=4.76$, $S.D.=0.43$) การใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอน ($\bar{X}=4.64$, $S.D.=0.41$) และการ ประเมินผล การให้คำปรึกษาและการโค้ชชิ่ง ($\bar{X}=4.76$, $S.D.=0.43$) โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ ว่า ร่างแนวทางฯ มีจุดเด่นสำคัญคือ ความครอบคลุมและเป็นระบบแบบองค์รวม ที่บูรณาการการ พัฒนาทักษะ ตั้งแต่ระดับหลักสูตรและรายวิชาไปจนถึงการประเมินผลอย่างเชื่อมโยงกัน สอดคล้อง กับความต้องการจำเป็นและบริบทวิชาชีพครู ทำให้แนวทางมีความชัดเจนและเป็นไปได้ในการ

นำไปใช้จริง มีศักยภาพในการพัฒนาทักษะของนิสิตครู พร้อมทั้งมีคุณค่าเชิงวิชาการที่สามารถพัฒนาให้เข้มแข็งต่อไปได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันแต่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า และมีค่าความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับที่ควรพัฒนา โดยเฉพาะทักษะการเป็นผู้นำ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการแก้ปัญหา ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาสำหรับนิสิตครูในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะ Soft Skills อย่างต่อเนื่อง ทั้งในหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม จากความคาดหวังต่อบทบาทครูในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเป็นผู้นำการเรียนรู้ ทำงานร่วมกับผู้อื่น และแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงที่ซับซ้อน จึงทำให้ระดับสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบัน และเกิดช่องว่างของความต้องการจำเป็น โดยเฉพาะทักษะการเป็นผู้นำซึ่งมีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำที่สุด แต่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่านิสิตมีความต้องการในการพัฒนาทักษะดังกล่าวเพิ่มเติม สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นที่ระบุว่า ความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่พึงประสงค์สะท้อนลำดับความสำคัญของการพัฒนา (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) และสอดคล้องกับแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะด้านการคิด การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และภาวะผู้นำ (Partnership for 21st Century Skills, 2009) รวมถึงงานวิจัยของ บุษกร วัฒนบุตร (2564) ที่พบว่า Soft Skills ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ควรพัฒนามี 4 ทักษะ ได้แก่ ทักษะในการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมถึงการพูดในที่สาธารณะ ทักษะในการทำงานกับผู้อื่น รวมถึงทักษะในการเป็นผู้นำ ทักษะในการคิดวิเคราะห์และทักษะในการแก้ปัญหา และทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งญาณพัฒน์ โหรัสสูตร และวรวรรณ เหมชะญาติ (2568) ที่ได้ศึกษา Soft Skills ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางการศึกษาปฐมวัย และพบว่า ด้านความเป็นผู้นำ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น จึงเป็นทักษะที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในหลักสูตรและกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ นลินทิพย์ คชพงษ์ (2566) ที่พบว่า ซอฟต์สกีลที่นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 มีความต้องการจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสูงสุด 3 อันดับแรก คือ การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา การสื่อสาร และการเป็นผู้นำ

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า นิสิตครูที่ศึกษาในระดับชั้นปีต่างกันมีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่นิสิตครูที่ศึกษาในสาขาวิชาต่างกันมีสภาพปัจจุบันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่สภาพที่พึงประสงค์กลับไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรผลิตครูมีการกำหนดสมรรถนะและผลลัพธ์การเรียนรู้ในลักษณะที่ต่อเนื่อง และเป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกชั้นปี ทำให้นิสิตครูได้รับการพัฒนาทักษะ Soft Skills ในทิศทางที่

ใกล้เคียงกัน จึงทำให้สภาพปัจจุบันไม่ปรากฏความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญตามระดับชั้นปี อย่างไรก็ตาม การที่นิสิตครูสาขาวิชาต่างกัน มีสภาพปัจจุบันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะสาขาวิชาเคมีที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสาขาอื่นในหลายคู่ อาจเพราะลักษณะเฉพาะของการจัดการเรียนการสอนสาขาวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะเคมี เน้นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ การทำงานเป็นทีม และการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ส่งผลให้ได้รับการพัฒนาทักษะ Soft Skills สูงกว่าสาขาวิชาอื่น ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ที่ไม่แตกต่างกันทั้งตามระดับชั้นปีและสาขาวิชา อาจสะท้อนให้เห็นว่าเป้าหมายของการพัฒนานิสิตครูยังคงยึดตามกรอบสมรรถนะวิชาชีพครูเดียวกัน แม้บริบทการเรียนรู้จะแตกต่างกันก็ตาม ทำให้นิสิตครูมีความคาดหวังต่อการพัฒนาทักษะ Soft Skills ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ธนเดช แก้วเสียง (2568) ที่พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูที่ศึกษาในสาขาวิชาต่างกันมีสมรรถนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบริบทของสาขาวิชามีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้ อีกทั้ง สุรรัตน์ ตลับเงิน และคณะ (2566) พบว่า ปัจจัยการจัดการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับทักษะ Soft Skills ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 นั้นหมายความว่า การจัดการศึกษาที่แตกต่างกันในแต่ละสาขาวิชาอาจส่งผลต่อทักษะ Soft Skills ของนิสิตครูได้ รวมถึง ศิริมา พนาภินันท์ และ ทศนัย เพ็ญสิทธิ์ (2564) ที่แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีต้องการการพัฒนาทักษะ Soft Skills 3 ทักษะ ได้แก่ การบริหารเวลา การสื่อสาร และการแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อน ที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งทักษะเหล่านี้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาในแต่ละสาขาวิชาแตกต่างกัน

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครูครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ หลักสูตรและรายวิชา การจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การฝึกปฏิบัติ/ฝึกวิชาชีพ/ภาคสนาม การใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอน และการประเมินผล การให้คำปรึกษาและการโค้ชชิ่ง โดยผลการตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งในภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้เพราะแนวทางดังกล่าวมีลักษณะเป็นระบบแบบองค์รวมที่บูรณาการการพัฒนาทักษะ Soft Skills ในทุกมิติของการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับหลักสูตรและรายวิชาไปจนถึงการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของการพัฒนาทักษะ Soft Skills ที่ไม่สามารถพัฒนาได้จากองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในหลายบริบทและหลายสถานการณ์ นอกจากนี้ แนวทางดังกล่าวยังเน้นการเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การสะท้อนคิด และการโค้ชชิ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเป็นผู้นำ และการแก้ปัญหาในบริบทวิชาชีพครูจริง ส่งผลให้แนวทางมีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนิสิตครูและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทสถาบันผลิตครู อีกทั้งการที่ผลประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ยังสะท้อนให้เห็นถึงความชัดเจนและความเป็นไปได้ของแนวทางที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชโลธร โชติศิริติเวช และ วัลลภา อาริรัตน์ (2560) ที่เสนอแนวทางในการพัฒนาทักษะ

Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาไว้ว่า ผู้บริหาร ควรส่งเสริมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การเรียนออนไลน์ การทำวิจัยในชั้นเรียน และการนำระบบ วงจรคุณภาพสู่การปฏิบัติจริง จัดการความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม และเผยแพร่วิธีสอนที่ดีเลิศของครู รวมถึง ไหมไทย ไชยพันธุ์ และคณะ (2568) ที่พบว่า โปรแกรมการศึกษาเชิงจิตวิทยากลุ่มแบบ บูรณาการเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างเจตคติของนักศึกษาครูและเอื้อต่อการเตรียมครูให้มี สมรรถนะสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนได้ รวมถึง พัทธรินทร์ รุจิรานุกุล และ อัฐฉญา แพทย์ศาสตร์ (2563) ที่เสนอแนวทางการพัฒนานักศึกษาครูในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยการส่งเสริมให้นักศึกษาครูได้รับการพัฒนาเป็นรายด้านที่เหมาะสมตามระดับชั้นปีในการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน ผ่านรูปแบบกิจกรรมค่าย การอบรมเชิงปฏิบัติการ กิจกรรมการศึกษาดูงานนอกสถานที่ การประเมินผลการจัดกิจกรรมและการสะท้อนคิด และ จุฑามาศ เตชะภัทวรกุล (2563) ที่เสนอแนวทางให้สถาบันผลิตครูเตรียมความพร้อมให้นักศึกษา ครูเข้าสู่การปฏิบัติงานครูในสภาพจริงด้วย 2 กระบวนการหลัก คือ การจัดการเรียนการสอนของ หลักสูตร และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผ่านการส่งเสริมโดยสถาบันผลิตครู สถานศึกษา และ นักศึกษาครู

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู ควรดำเนินการ อย่างเป็นระบบและบูรณาการในทุกมิติ ครอบคลุมตั้งแต่การวางโครงสร้างหลักสูตรที่กำหนดทักษะ Soft Skills ให้เป็นผลลัพธ์การเรียนรู้สำคัญที่ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับชั้นปี บูรณาการใน รายวิชาชีพครูพร้อมเชื่อมโยงกับบริบทจริงของโรงเรียนและชุมชน มีการปรับปรุงหลักสูตรอย่าง ต่อเนื่อง ไปจนถึงการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เชิงรุกผ่านการปฏิบัติจริงและสถานการณ์ จำลอง ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือและการหมุนเวียนบทบาท โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก โค้ช และต้นแบบที่ดี รวมถึงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นประสบการณ์จริงผ่านค่าย เวิร์กช็อป ส่งเสริมบทบาทนำและสนับสนุนเครือข่ายนิสิต พร้อมทั้งบูรณาการการสะท้อนคิดและ การถอดบทเรียนหลังจบกิจกรรม นอกจากนี้ในการฝึกปฏิบัติและการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพควร ออกแบบและเปิดโอกาสให้นิสิตได้บูรณาการทักษะ Soft Skills ในสถานการณ์จริง พร้อมส่งเสริม การวิจัยในชั้นเรียนและโครงการจากปัญหาที่พบจริง มีการพัฒนาระบบพี่เลี้ยงและการแลกเปลี่ยน เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและเครื่องมือ AI เพื่อสนับสนุนการ เรียนรู้ การพัฒนามารยาทและภาวะผู้นำดิจิทัล และการใช้สื่ออย่างมีจริยธรรม ตลอดจนการพัฒนา ระบบประเมินผลให้ประเมินตามสภาพจริงจากหลายแหล่งข้อมูล กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบ รูบริกที่ชัดเจน เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาและให้ข้อมูลย้อนกลับ ควบคู่กับการพัฒนาระบบการให้ คำปรึกษาที่เข้าถึงได้และการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล ซึ่งการดำเนินการทั้งหมดนี้มุ่งเน้นการ พัฒนาให้นิสิตครูมีความเป็นผู้นำ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ภายใต้บริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ดังภาพที่ 1

แนวทางในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู

ภาพ 1 แนวทางในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาทักษะ Soft Skills ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทักษะที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด 3 อันดับแรก คือ การเป็นผู้นำ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการแก้ปัญหา 2) นิสิตครูที่ศึกษาในระดับชั้นปีต่างกัน มีสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาทักษะ Soft Skills แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนิสิตครูที่ศึกษาในสาขาวิชาต่างกัน มีสภาพปัจจุบันในการพัฒนาทักษะ Soft Skills แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่สภาพที่พึงประสงค์กลับไม่แตกต่างกัน และ 3) แนวทางในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและบูรณาการในทุกมิติ ครอบคลุมด้านหลักสูตรและรายวิชา การจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การฝึกปฏิบัติ/ฝึกวิชาชีพ/ภาคสนาม การใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอน และการประเมินผล การให้คำปรึกษาและการโค้ชชิ่ง โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งในภาพรวมและรายด้าน และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถาบันผลิตครู ควรกำหนดทักษะ Soft Skills เป็นมาตรฐานสมรรถนะบัณฑิตครู บูรณาการในหลักสูตรครูทุกสาขา โดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามระดับชั้นปี และพัฒนาระบบประกันคุณภาพที่เน้นการประเมินตามสภาพจริง รวมถึงการออกแบบรายวิชาและกิจกรรมให้เชื่อมโยงบริบทโรงเรียนและชุมชน การพัฒนาระบบพี่เลี้ยงและโค้ชชิ่งอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งผลักดันนโยบายการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและ AI ควบคู่จริยธรรมดิจิทัลและความรับผิดชอบ

1.2 สถานศึกษาเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ควรสนับสนุนพื้นที่ฝึกประสบการณ์จริงร่วมกับชุมชน จัดระบบครูพี่เลี้ยงร่วมกับมหาวิทยาลัย และส่งเสริมการทำโครงการแก้ปัญหาจริง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 สถาบันผลิตครู สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลวางแผนพัฒนาทักษะ Soft Skills ให้แก่นิสิตแบบองค์รวมได้

2.2 สถานศึกษาเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สามารถประยุกต์ใช้แนวทางในการจัดประสบการณ์ภาคสนาม เพื่อสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียน โครงการ และการโค้ชเชิงพัฒนา

2.3 อาจารย์ผู้สอน สามารถนำแนวทางการพัฒนาทั้ง 6 ด้าน ไปใช้ประกอบการออกแบบการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอน รวมถึงการกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล

2.4 นักวิจัยที่สนใจ สามารถนำผลการวิจัยไปต่อยอด เพื่อศึกษาประสิทธิผลของแนวทางการพัฒนาทักษะ Soft Skills ในบริบทที่หลากหลายแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ ตั้งเจริญบำรุงสุข. (2545). *การศึกษาความต้องการในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาฝึกสอน สถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- จุฑามาศ เตชะภัทวรกุล. (2563). *แนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานที่หลากหลายของนักศึกษาครูในยุคดิจิทัล*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชลัทธ โชติเกียรติเวช และวัลลภา อาริรัตน์. (2560). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. *วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(1), 44-52.
- ญาณพัฒน์ ไกรสูตร และวรวรรณ เหมชะญาติ. (2568). Soft Skills ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางการศึกษาปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร. *วารสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต*, 7(2), 58-77.
- ธนเดช แก้วเสียง. (2568). การศึกษาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์*, 8(3), 163-173.
- นลินทิพย์ คชพงษ์. (2566). การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาซอฟต์แวร์สเกลของนักศึกษาวิชาชีพครู. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(4), 250-267.
- บุษกร วัฒนบุตร. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา Soft skills ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(1), 87-94.

- พนิดา วารานนท์. (2565). การพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*, 13(1), 75-86.
- พัชรินทร์ รุจิรานุกูล และอัฐณญา แพทย์ศาสตร์. (2563). แนวทางการพัฒนานักศึกษาคณะมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ*, 7(2), 55-62.
- มนตรี อินตา. (2562). Soft Skills: ทักษะที่จำเป็นสู่ความเป็นมืออาชีพของครูยุคใหม่. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 20(1), 153-167.
- ศิริมา พนาภินันท์ และทัศนัย เพ็ญสิทธิ์. (2564). Soft Skills ที่มีความจำเป็นสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *วารสารศิลปปริทัศน์*, 9(1), 108-112.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา. (2561). *แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี พ.ศ. 2561-2580*. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุรรัตน์ ตลับเงิน, จารุวรรณ เขียวน้ำชุม, ระวีวัฒน์ ศรีประดิษฐ์, กัลยาณี ม่วงไทย, วรรณธิภา อุนารัตน์ และมานะชัย แก้วสีดวง. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาและการพัฒนาทักษะ Soft Skills ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยนครพนม. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(3), 1685-1694.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไหมไทย ไชยพันธุ์, จิระสุข สุขสวัสดิ์, ปุริมปรัชญ์ คณินพศุทธิ์ และพัชรี จันทร์เพ็ง. (2568). Soft Skills: ทักษะสำคัญสำหรับครูในสังคมพหุวัฒนธรรม. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 16(2), 1-17.
- Partnership for 21st Century Learning. (2019). *Framework for 21st Century Learning Definitions*. Retrieved January 4, 2020, from http://static.battelleforkids.org/documents/p21/P21_Framework_DefinitionsBFBK.pdf